

REVISTA CICSA

serie nouă

X/2024

Consiliul Științific/ Scientific Board:

Prof. Dr. Paolo **Carafa** – Sapienza University of Rome, Italy

Prof. Dr. Carol **Căpiță** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Miron **Ciho** – University of Bucharest, Romania

Assist. Prof. Dr. Emna **Ghith-Hmissa** – University of Sousse, Tunisia

Prof. Dr. Andreas **Gutsfeld** – Université de Lorraine (Nancy 2), France

Prof. Dr. emer. Antal **Lukacs** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Ecaterina **Lung** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. emer. Gheorghe-Vlad **Nistor** – University of Bucharest, Romania

Dr. Cristian Eduard **Ștefan** – Institute of Archaeology „V. Pârvan”, Bucharest, România

Prof. Dr. Christoph **Uehlinger** – Universität Zürich, Switzerland

Dr. Mădălina **Vârtejanu-Joubert** – Institut national des langues et civilisations orientales
(INALCO), Paris, France

Prof. Dr. Anton Carl **van Vollenhoven** – North-West University, South Africa

Lect. Dr. Daniela **Zaharia** – University of Bucharest, Romania

Comitetul de Redacție/ Editorial Board

Florica (**Bohîlțea**) **Mihuț** – University of Bucharest

Diana **Pavel** – University of Bucharest

Mădălina-Teodora **Comănescu** – Site Administrator

ISSN 2457 – 3809

ISSN – L 2457 – 3809

<https://cicsaunibuc.wordpress.com/revista/revista-online>

Cuprins/ Contents

Liviu IANCU – Hdt. 9.80: another beetle in the rose?.....	5-10
Diana PAVEL – Reflections on miniaturisation. The case of the Tomb of the Five Chairs from the Banditaccia necropolis at Caere.....	11-30
Cosmin-Mihai VASILE – Sending a message - References to the military and Golden Age in the coinage of Carausius.....	31-62
Ana-Maria BALȚĂ – Roman Provincial Coinage – a mirror of the urban landscape. The case of Nikopolis ad Istrum	63-80
Adriana PANAITÉ – Preliminary Observations on Roman Landscape in <i>Moesia Inferior</i> ..	81-101
Florica (BOHÎLȚEA) MIHUȚ – Romanian ethnographic interpretations from the 20th century regarding women representations on Trajan’s Column and the <i>Tropaeum Traiani</i>	102-116
Valentin-Victor BOTTEZ – A New Milestone from the Reign of Maximinus Thrax, discovered at Istros (Romania).....	117-119
Andra JUGĂNARU – Monastic Landscape in Early Christianity – Case Studies from the Fourth Century.....	120-131

Recenzii și prezentări de carte/ Reviews and Books Presentations

Cat Jarman, <i>The Bone Chests: Unlocking the Secrets of the Anglo-Saxons</i> , 2023, London, William Collins Publishers, 272p., ISBN-10: 0008447322, ISBN-13: 978-0008447328 – Vlad Ioan BÎNDEA.....	132-135
Graham Harman, Christopher Witmore, <i>Objects Untimely. Object-Oriented Philosophy and Archaeology</i> , Cambridge, Hoboken, Ed. Polity Press, 2023, 225 p., ISBN: 978-1-5095-5656-4 – Vlad-Ioan CIUR.....	136-138
Melanie M. Beasley, Andrew D. Somerville (eds.), <i>Exploring Human Behavior Through Isotope Analysis. Applications in Archaeological Research</i> , Springer, 2023, 303 p., ISBN: 978-3-031-32266-2, ISBNe: 978-3-031-32268-6 – Petra-Ioana COMAN.....	139-141
Irene Vallejo, <i>Papyrus. The Invention of Books in the Ancient World</i> , trad. Charlotte Whittle, Great Britain: Hodder and Stoughton, 2023, 464 p., ISBN: 9781529344004 – Andreea CONSTANTIN.....	142-144

Csaba Szabó, <i>Roman Religion in the Danubian Provinces. Space sacralization and religious communication during the Principate (1st-3rd century AD)</i> , 2022, Oxford, Oxbow Books Publishing, 312 p., ISBN 1789257840, 9781789257847 – Sebastian Valeriu DUMITRESCU.....	145-148
Colin Webster, <i>Tools and the Organism: Technology and the Body in Ancient Greek and Roman Medicine</i> , Chicago, University of Chicago Press, 2023, 320 p., ISBN: 978-0-226-82877-0, ISBNe: 978-0-226-82878-7 – Andrei-David IONESCU.....	149-153
Toby Wilkinson, <i>Ramesses the Great: Egypt's King of Kings</i> , New Haven (CU)-Londra, Yale University Press, 2023, 240 p., ISBN 978-0-300-25665-9 – Mihail Walter TEUTSCH...154-157	
Marechal Sadi, <i>Bathing at the Edge of the Empire. Roman Baths and Bathing Habits in the North-Western Corner of Continental Europe</i> , The Archeology of Northern Europe (vol. 2), Turnout, Belgium, Brepols Publishers, 2023., 304 p., ISBN: 978-2-503-60066-6, eISBN: 978-2-503-60067-3 – Cătălin UDEANU.....	158-161
Cronica activității CICSĂ, anul 2024 – Florica (Bohîlțea) Mihaș.....	162

Irene Vallejo, *Papyrus. The Invention of Books in the Ancient World*, trad. Charlotte Whittle, Great Britain: Hodder and Stoughton, 2023, 464 p., ISBN: 9781529344004

Andreea CONSTANTIN
Universitatea din București

<https://www.doi.org/10.31178/cicsa.2024.10.12>

Ce îți poți oferi unei persoane care pare să aibă totul? Cu ce poți impresiona pe cineva care bea praf de perle doar pentru că poate? Marc Antoniu îți oferă Cleopatrei ceva ce depășește orice valoare materială: cunoaștere. Îți oferă o colecție impresionantă de 20,000 de cărți; o avere mai prețioasă decât toate comorile lumii la un loc.

Vallejo expune în cartea ei valoarea neprețuită a cuvântului și ne poartă într-o aventură imersivă ce explorează originile acestuia, evoluția sa în literatura clasică și cea contemporană. Prin anecdotele sale captivante și reflecțiile personale, autoarea creează o adevărată odă dedicată cuvântului, ca un gest profund de iubire și apreciere pentru puterea sa de a influența și transforma lumea din jur.

Papyrus nu este doar o carte despre cărți; este o incursiune în inima cunoașterii umane, o călătorie fascinantă în trecut, unde cititorul este ghidat prin lumea tumultuoasă a Egiptului Antic, a civilizațiilor mediteraneene și, în sfârșit, pe drumurile agitate ale Romei antice. Atunci, papirusul era mai mult decât un simplu material de scris; a reprezentat o emblemă a cunoașterii și puterii.

Cartea este alcătuită din două părți. Prima parte urmărește evoluția și consumul papirusului în Grecia antică, concentrată pe măreața Bibliotecă din Alexandria, care a pornit ca o simplă idee și a devenit ulterior un simbol al progresului uman, al cunoașterii universale și un rezultat a mândriei liderilor. În a doua parte, Vallejo explorează papirusul în timpul domniei romane și îl analizează în contextul Romei antice.

Autoarea expune felul în care Roma antică a încercat să își îmbogățească patrimoniul cultural prin introducerea și adaptarea moștenirii literare grecești. Cultura romană, deși impresionantă în realizările sale materiale, se afla în umbra Greciei în ceea ce privește bogăția și rafinamentul său cultural. În domeniul literaturii, scriitorii romani erau mai rari și mai puțin renumiți decât cei greci, producând o cantitate mai mică de opere. Pentru a compensa, romanii recurgeau adesea la angajarea scribilor greci, mulți dintre aceștia fiind sclavi ai nobililor, pentru a copia și traduce cărți grecești în limba latină. Aceste copii erau apoi integrate în bibliotecile romane și prezentate deseori drept opere originale ale literaturii romane.

Volumul este un cameleon literar. Este istoric, datorită subiectului academic pe care-l cercetează cu atenție, este fictiv prin modul meticulos în care sunt reconstituite evenimente din trecutul îndepărtat și, totodată, capătă o dimensiune biografică prin perspectiva personală a autoarei asupra modului în care cărțile i-au influențat viața.

Cartea se deschide asemenea unei povestiri: un rege își trimite vânătorii de cărți să găsească suluri de papirus pentru o măreață bibliotecă din Alexandria. Suntem purtați prin atelierele de scribi și devenim martorii conversațiilor și schimburilor comerciale care au avut loc în piețele antice, unde sulurile de papirus erau prețuite la fel de mult ca aurul.

Vallejo navighează cu pricepere în intersecția papirusului cu religia, politica și economia, dezvăluind complexitatea influențelor care au modelat producția și consumul său.

Papyrus explorează impactul alfabetizării și educației în societățile antice, evidențiind puterea transformatoare a limbajului scris. Într-o epocă în care accesul la cunoaștere era adesea rezervat doar unor privilegiați, disponibilitatea extinsă a papirusului a deschis drumul spre cunoaștere tuturor.

Prin intermediul papirusului, antichitatea a fost capabilă să păstreze și să transmită cunoștințele și gândurile lumii sale. De la înregistrarea evenimentelor istorice la păstrarea textelor religioase și filozofice, papirusul a fost o componentă centrală a culturii și societății antice. În acest sens, autoarea oferă o perspectivă tridimensională asupra lumii antice, evidențiind modul în care papirusul a influențat nu numai modul în care oamenii comunicau, ci și cum gândeau și trăiau.

Irene Vallejo ne expune puterea pe care o poate avea o singură carte în formarea și influențarea unui individ. Să luăm exemplul lui Alexandru cel Mare, o figură centrală în *Papyrus*. Rămas în istorie ca simbol al mândriei și curajului, Alexandru obișnuia să doarmă cu o copie a *Iliadei* sub pernă, carte ce i-a marcat profund mentalitatea și i-a alimentat dorința arzătoare de victorie. Cuvântul este o forță deosebită, mai mare decât ne-am putea închipui, iar acest exemplu ilustrează puterea extraordinară a cuvântului scris în conturarea gândirii și comportamentului uman.

În timpul domniei faraonilor Ptolemaici, papirusul a devenit o comoară inestimabilă, dorită cu fervoare, considerată esențială pentru progresul intelectual. Faraonii s-au dedicat în întregime achiziționării, furtului și copierii fiecărui papirus pe care îl puteau găsi, adăugându-le rapid la colecția lor aflată în continuă expansiune; o colecție care își va găsi locul sub acoperișul celebrei Biblioteci din Alexandria.

Biblioteca din Alexandria este un vis pierdut în timp; locul unde secretele lumii erau păstrate între paginile prăfuite ale miilor de papirusuri, o parte din ele, acum, cenușă. Biblioteca

era o comoară culturală și academică, adăpostind cele mai importante lucrări ale lumii antice, de la poezie și filozofie până la știință și matematică, iar datorită acesteia, orașul Alexandria a devenit un centru istoric al învățaturii, capitală a cunoașterii, adăpostind cele mai importante opere ale omenirii.

În *Papyrus*, autoarea împletește trecutul cu prezentul, dorind să expună felul în care cărțile au conturat nu doar lumea antică, ci și lumea de astăzi.

Papyrus îi îndeamnă pe cititori să reflecteze asupra moștenirii durabile a tehnologiilor de scriere antice în era digitală. Pe măsură ce ne bazăm din ce în ce mai mult pe dispozitive electronice pentru lectură și comunicare, experiența tactilă de a manevra un sul de papirus poate părea o relicvă a trecutului. Totuși, principiile fundamentale ale diseminării și conservării informațiilor rămân la fel de relevante astăzi ca și acum milenii.

Papyrus este un volum care îmbină cu măiestrie rigurozitatea științifică cu farmecul literar.

*...words, which are scarcely a puff of air; the stories we tell to give meaning to chaos and to survive it; the true, false, always provisional knowledge we scratch across the hard rock of our ignorance.*¹

Cu amplitudinea sa vastă, atenția meticuloasă la detalii și înțelepciunea profundă, lucrarea reprezintă o dovadă a puterii durabile a cărților de a contura perspectiva noastră asupra trecutului și de a lumina calea spre viitor.

---

¹Irene Vallejo: *Papyrus. The Invention of Books in the Ancient World*, trad. Charlotte Whittle, Marea Britanie: Hodder and Stoughton, 2023, p. XIX, trad. mea: „...cuvinte, care abia dacă sunt o suflare de aer; poveștile pe care le spunem pentru a da sens haosului și pentru a supraviețui în fața lui; cunoașterea adevărată, falsă, întotdeauna provizorie, pe care o gravăm pe piatra dură a ignoranței noastre.”